פייערליכקייטען, מנהגים און צערעמאניעס ביי אידישע חתונות

(א סטודיע)

פון י. קיהן

די הייראטה־אינסטיטוציע, דאס חתונה האבען, איז פון תמיד אן ביי אלע פעלקער, אפילו ביי די פרימיטיווסטע, יא, זאגאר, ביי די ווילדע, געווען ניט א פראסטער, געוועהנליכער וואכענדיגער אקט; פון תמיד אז איז די הייראט ביי אלע פעלקער באטראכט געווארען אלס א וויכטיגע, איידעלע און ערהאבענע אינסטיטוציע, און דערפאר איז זי תמיד געווען פארבונדען מיט ספעציעלע פייערליכקייטען, מנהגים און צערעמאניעס. אבער די העכסטע אנשויאונג וועגען דער דאזיגער אינסטיטוציע האט פון תמיד אן געהאט דאס אידישע פאלק. אידען האבען דעם חתונה אקט באטראכט ניט בלויז אלס וויכטיג, איידעל און ערהאבען, נאר אויך אלס היילינג.

"הרי את מקודשת לי" — דו זאלסט מיר געהייליגט זיין — זאגט דער אידישער חתן צו דער כלה ביי דער חופה צערעמאניע ארויפצעצענדיג איהר אויף דעם פינגער. דאס גאלדענע "קידושין רינגעלע" ווען ער איז מקדש, און דער תלמודישער טראקטאט, די מסכת, וואס באהאנדעלט אלע ענינים, וואס האבען א שייכות צו דער חתונה אינסטיטוציע הייסט "מסכת קידושין". אמת, דער ווערבום "קדש" אין דער העברעאישער שפראך אויך די באדייטונג פון "פארבארייטען" און עס ווערט טאקע ערקלעהרט, אז "הרי את מקודשת לי" איז אזוי ווי הרי את מזומנת לי — דו ביזט מיר פארבארייט, צוגעטיילט. אבער אט טאקע דער פאקט אליין, וואס דאס אידענטום האט פאר דעם הייראטס אקט ניט געוועהלט אן איינדייטיגען אויסדרוק, ווי, למשל, "מוכנת", "מסורה" אדער טאקע "מזומנת", נאר האט דוקא אויסגעקליבען דעם דאפעל־זיניגען אויסדרוק "מקודשת" — אט דאס באווייזט, דאכט זיך, גענוג דייטליך און בולט די אידישע אנשויאונג, אז די חתונה איז ניט א בלויזער פארבארייטונגס אקט פאר א נייעם לעבען, פאר א צוזאמענלעבען פון צוויי געשלעכטס־פארשידענע מענשען, נאר זי באדייטעט גלייכצייטיג אויך א היילינגקייטס־אקט פאר דעם אויפבוי פון א נייעם אידישען פאמיליען לעבען, פאר דער פארמעהרונג און פארגרעסערונג פון דעם אידישען פאלק.

די עלטסטע העברעאישע באצייכנונג פאר פראווען א חתונה איז דאס באקאנטע ווארט "משתה" (בראשית כ"ט, כ"ב). אין דעם שפעטערען ביבלישען העברעאיש געפינט מען שוין דאס ווארט "חתונה" (שיר השירים ג' י"א) אין דער משנה — "חתונות" (בבא בתרא), און אין גמרא — "הלולא".

דער תלמוד האט זיך אבער אויך מיט דער עלטסטער באצייכנונג באדיענט; די זיבען האכצייטס טעג ווערען אין תלמוד גערופען "שבעת ימי המשתה" און דאס הויז וואו די חתונה ווערט געפראוועט — בית המשתה.

אויך ווערט אין תלמוד אנגערופען דאס הויז "בית השמחה" (מועד קטן כ"ב) ווייל לכבוד דער חתונה האט מען תמיד געפלעגט איינארדנען א 'משתה', א מאלצייט פון גוט עסען און טרינקען, און עס איז געווען א שמחה, ניט בלויז פאר חתן כלה און די מחותנים, נאר אויך פאר די געלאדענע געסט פון די ארטיגע איינוואוינער.

וועגען דער איינלאדונג פון אלע ארטס־איינוואוינער צו דער חתונה סעודה ווערט שוין דערצעהלט אין דער געשיכטע פון אונזערע ערשטע אבות: לכבוד דער חתונה פון יעקב'ן מיט לאה'ן "האט לבן פארזאמעלט אלע ארטס־לייט און געמאכט א מאהלצייט (בראשית כ"ט). די איינלאדונג פון געסט איז דאמאלסט נאר געווען א בלויזער מנהג און ניט קיין פליכט. דערפאר געפינט מען שוין אין תלמוד אלס פליכט צו האבען א "מנין" אידען ביי די חתונה ברכות. "ברכת חתנים בעשרת" הייסט עס אין ירושלמי (כתובות א") זיך אברופענדיג אויף דעם "קנין" פון בועז'ן און רות'ן, וואס איז אפגעשלאסען געווארען אין דער געגענווארט פון צעהן מענשען (מגילת רות ד' יב"). אין תלמוד ווערט אבער ניט דערמאהנט וועגען וועלכער עס איז באציהונג פון דער דער ארטיגער קהלה צום האכצייט־פעסט

דעמאלט פלעגט די קהלה דעם חתן אויסצייכענען אין חתונה טאג און אין דער גאנצער האניג וואך מיט פארשידענע כבודים און ליעבענסווירדיגקייטען, הויפט זעכליך אין דער סינאגאגע.

כדי צו באווייזען דעם גרויסען רעספעקט פון דער קהלה פאר דעם חתן, האט מען זיך תחילת געפלעגט נוהג זיין צו דאווענען בצבור אין דעם חתנ'ס וואוינונג און דעם דאזיגען דאווענען צו געבען דעם כאראקטער פון חול המועד. שפעטער איז מען אבער פון דעם מנהג אפגעקומען און מען האט איהם באשרענקט אויף דער סינאגאגע, וואוהין דער חתן איז געקומען דאווענען און ער האט געהאט ספעציעלע פריווילעגיעס בנוגע דעם "עולה לתורה" זיין, צו באקומען א שעהנע עליה.

ווי גרויס דעם חתנ'ס פריווילעגיעס אין דער סינאגאגע זיינען געווען, באווייזט דייטליך דער כאראקטעריסטישער פאקט וואס איינער פון די בעלי התוספות ר' יצחק בן ר' אברהם, האט אין א פראסטען דאנערשטאג געהייסען אויפרופען צו דער תורה פיער עליות אנשטאט דריי, ווייל עס זיינען דאמאלט געווען אין דער סינאגאגע צוויי חתנים. "א חתונה־טאג — האט ער געפסקענט — מוז באטראכט ווערען אלס א יום טוב (הגהות מיימוני הלכות תפלה י"ב).

נאך מעהר קלאהר און בולט האט זיך מאניפעסטירט די טיילנאהמע פון דער קהלה אין שבת נאך דער חתונה. דער נייער באלעבעסיל איז געפיהרט געווארען פייערליך און מיט פאראד אין דער סינאגאגע, באגלייט מיט געזאנג פון רעליגיעזע לידער.

דארט, אין דער סינאגאגע, איז דאס שחרית דאווענען געפראוועט געווארען גאר אויף א געהויבענעם אופן, אויסגעשמוקט מיט ספעציעלע פיוטים און יוצרות ווי אן אמת'ער יום טוב.

דער היסטאריקער צונז האט געצעהלט ניט ווייניגער ווי אכצעהן פייטנים וואס האבען פארפאסט 'רשות" און 'יוצר' ספעציעל לכבוד שבת נאך דער חתונה. (צונז, ליטערארישע געשיכטע דער סינאגאגאלען פאעזיע).

דער עלטסטער יוצר פון דייטשע פייטנים לכבוד דעם חתונה שבת שטאמט פון צעהנטען יאהר הונדערט און איז א פראדוקט פון דעם באקאנטען פייטן ר' שמעון בן ר 'יצחק פון מאגאנציה (מאינץ).

דער דאזיגער "יוצר" ענטהאלט א שילדערונג אין גראמען פון בריאת העולם לויט דער תלמודישער אנשויאונג: אדם הראשון ערשיינט מיט צוויי פנים'ער פון פארענט און פון הינטען, אויף איין זייט אלס מאנסביל און אויף דער צווייטער אלס פרוי, ביז גאט לעגט פלוצלינג אויף איהם זיין האנד און צוטיילט איהם אויף צוויי באזונדערע חלקים... דער מחבר פיהרט אויס, אז נאר גאט אליין איז דער מזווג זיווגים, לויבענדיג דערביי שטארק די מצווה צו באטייליגען זיך אין דער שמחה פון חתן כלה, וואס איז א שעהנע נאכאהמונג פון דעם געטליכען ביישפיעל ביי אדם וחוה.

דער עלטסטער ספרדישער חתונה פיוט שטאמט אויך פון צעהנטען יאהרהונדערט און זיין מחבר איז ר' יוסף בן ר' יצחק אבן אביטור פון דער שטאדט קארדאווא. אבער די שעהנסטע בלומען פון דער האכצייטס פאעזיע האט געפלאצט דער גרויסער דיכטער און פילאזאף ר' יהודה הלוי וועלכער — ווי צונז דריקט זיך אויס — "האט מיט דער שעהנקייט פון זיין געמיטה פארהערליכט דעם גאטעס דיענסט און מיט זיין איידעלען גייסט דערהויבען דאס פאלק ישראל".

זיינע חתונה־שירים האבען טיילווייז א רעליגיעזען כאראקטער. ער איז אויך געווען דער ערשטער אידישער דיכטער פון מיטעלאלטער, וואס האט געווידמעט פאר איינצעלנע חתן כלה פארלעך ספעציעלע האכצייטס לידער. און דאס זאל קיין וואונדער ניט זיין, איז דאך אין מאנכע שפאנישע קהלות אפילו דער קדיש נאך תפלת שחרית לכבוד דעם חתן געענדערט, פארלענגערט און פארגרעסערט געווארען.

מיט נאך א גרעסערער אויסצייכנונג איז דער חתן באעהרט געווארען בשעת דעם עלטסטען סינאגאגאלען קולטוס: בשעת קריאת התורה און "מפטיר זאגען" ביים שבת'דיגען דאווענען בצבור. פון ביידע, פון דער תורה און פון די נביאים האט דער חתן — אדער אן אנדערער לכבוד איהם — געלייענט א ספעציעלע אויסגעוועהלטע פאר איהם פאסענדע פרשה.

פון דער תורה האט מען געוועהנליך געפלעגט צו לייענען די פרשה אין וועלכער עס ווערט דערצעהלט די געשיכטע ווי אזוי אונזער מוטער רבקה איז געווארען די פרוי פון יצחק אבינו.

די ערשטע שפורען פון דעם דאזיגען מנהג שטאמען פון צעהנטען יאהרהונדערט, פאר וועלכען פארשידענע קהלות אין אזיען, אפריקא און אייראפא האבען ברייט געעפענט די טויערען פון זייערע סינאגאגעס (אבודרהם דף קט"ז דפוס פראג).

אין די אריענטאלישע לענדער פלעגט מען זיך נאך אין דער 2־טער העלפט פון דעם זיבעצעהנטען יאהרהונדערט נוהג צו זיין צו לייענען די פרשה לכבוד דעם חתן אין אן עקסטרא ספר תורה און דאס געלייענטע צו איבערזעצען אין דער אומגאנגס־שפראך (כנסת הגדולה, אורח חיים רפ"ב).

די ספעציעלע הפטורה פאר דעם חתן איז בעשטאנען פון ישעיה (קאפיטעל 61 ביז קאפיטעל 62 פסוק 5) וואו דער אנהויב און דער סוף רעדען פון חתן און כלה.

גרויסע תלמודישע אויטאריטעטען, ווי די פוסקים רבנו משולם פון מאינץ און ר' יצחק הלוי פון ווירמישא (ווארמס), באהאנדלען דעם דאזיגען מנהג אלס אן אלטען איינגעווארצעלטען און פון אלעמען אנגענומענעם.

אין מאנכע געגענדען, באזונדערס אין עסטרייך, פלעגט מען שבת נאך דער חתונה צו לייענען צוויי הפטרה'ס: די איינע וואס באלאנגט צו דער סדרה פון דער וואך און די ספעציעלע חתונה הפטרה (כל בו כ').

דאס "אויפרופען" פון דעם חתן צו דער תורה איז געווען גאר פייערליך.

דער חזן האט איהם אויפגערופען בקול גדול מיט א העברעאישער, אין גראמען פארפאסטער אנשפראך, אין וועלכער ער איז מודיע, אז די פארזאמעלטע קהלה איז מסכים מיט פרייד, איהם פארצולייענען די ספעציעלע פרשה פון דער תורה. נאך דעם לייענען האט דער חזן ווידער

(פארזעצונג אויף פיידזש 35)

1931 לשנה טובה תכתבו 5692

הערי פישביין און מעקס קליימאן

אייגענטימער פון דא

ס. ק. ראדיא שאפ

ווינשען זייערע קרובים, פריינט, באקאנטע אלע קאסטימער און אלע אידען

א גליקלאך, צופרידען יאהר

מיט א נייער פילקא צום נייעם יאר

געמאכט אין קאנאדע

7 TUBES 9 TUBES 11 TUBES

באלאנסירטע סופעהיטעראדיין ראדיא

פארזיכערט אייך מיט א פריילאך יאר

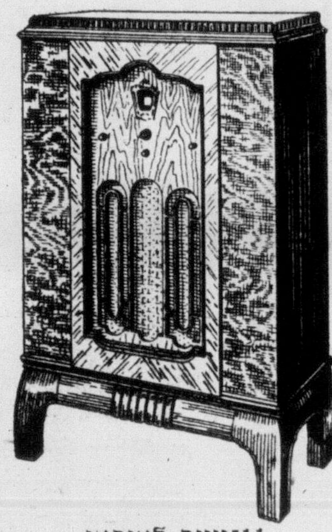

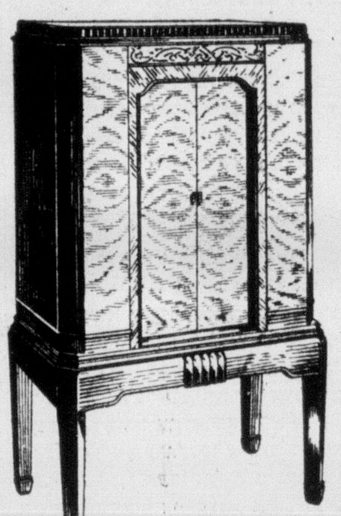

איהר קענט זיך פארגינען יעצט צו האבען איינע פון דיזע נייע פילקאס פאר פיעל ווייניגער ווי איהר האט אייך ווען עס איז פארגעשטעלט. דער גרויסער אויסוואל פון 7, 9 אדער 11 טיוב מאדעלס גיט אייך א מעגליכקייט זיך צוצוקלייבען פונקט דאס, וואס איהר פארלאנגט. איהר וועט באוואונדערען די נידעריגע פרייזען אין פארגלייך מיט זייער אויסגעצייכענטער ארבייט און עלעגאנטער שעהנקייט.

11־טיוב לאובאי

געצייכענט ביי נארמאן בעל געדעס. דער קינסטלער שעפער פון מאדערנע פוירניטשור. וואונדערבארער טאן.

פרייז קאמפליט מיט טיובס $199.50

9־טיוב הייבאי

אן אויסגעצייכענטער סעט. דאס בעסטע אין 9־טיוב לייז.

פרייז קאמפליט מיט טיובס $159.50

קליינע ערשטע איינצאלונג און לייכטע אוי סצאלונגען ארראנזשירט.

אייער אלטע ראדיא אנגענומען אלס טייל פון איינצאלונג.

פרייע סורווים פאר איין יאר

קומט אריין און הערט די נייע פילקא אין

M. K. RADIO SHOP

544 קאלעדזש סט. טעלעפאן טריניטי 0209

(קארנער יוקליד עוו.)

E. HERMAN & CO.
LIMITED

מאנופעקטשורינג פאריערס

700 בעי סטריט

קארנער דזשעראד

טאראנטא

ברענטשעס אין ווינדזאר און סט. קעטרינס

ווינשט אלע זיינע אנגעשטעלטע, קאסטימער, קרובים, פריינט און באקאנטע און אלע אידען

א גליקלאך, צופרידען יאהר

אין ביזנעס און געזונט און צופרידענהייט אין דער היים.

את ההנהלה הראשית לברית העולמית של הנוער המזרחי,

הפועל המזרחי בא"י, מרכז מזרחי הצעיר בניו יארק

וכל החברים והחברות של צעי"מ ותפארת צעי"מ בטורונטה

ברכת שנה טובה

שנת עליה ובנין ארצנו ברוח התורה ועבודה.

מברך

ועד ההסתדרות "צעירי מזרחי" בטורונטו.

לשנה טובה תכתבו

מר. און מרס. מ. קירשענבוים

און פאמיליע

13 דרייפער סטריט

ווינשען זייערע עלטערען, ברידער, שוועסטער, פאמיליע, פריינט און באקאנטע, די מיטגלידער פון חברה שומרי שבת, מיטגלידער פון טאראנטא אינדעפענדענט בענעוואלענט, ציון בענעוואלענט, בני ישראל, נאראיעווער, און אלע אידען

א יאהר פון געזונט און פרנסה

מר. און מרס. קלמן סילווערשטיין

און פאמיליע

אייגענטימער פון דער גרויסער בעקערי, 25 באלדווין סטריט

ווינשען זייערע עלטערען, שוועסטער, ברידער, משפחה, ווי אויך אלע קאסטימער, וואס פאטראנייזען אונז א גאנץ יאהר. אויך אלע מיטגלידער פון בית יעקב שוהל, פון קעלצער סיק בענעפיט סאסייטי

א יאהר פון גליק, פראספעריטי און געזונט

1931 5692

לשנה טובה תכתבו

די טאראנטא מוירטשענטס דעליקאטעסען אסאסיאיישאן

צו אונזערע קאסטימער און פאטראנייזער וועלכע באזוכען טאג־טעגליך אונזערע סטארס, און וועלכע באקומען ביי אונז די בעסטע און פרישסטע שפייזען, דריקען מיר אויס אונזער הארציגסטען גליקוואונש פאר

א יאהר פון געזונט און פרנסה

ארנאלד האנדרער, פרעזידענט. סעם לייבאוויטש, סעקרעטאר.

"עפעס עסען" — 354 קאלעדזש סטריט.
לומער — 555 דאנדעס וועסט.
בעקער — 349 קאלעדזש סטריט.
דזשיי. סאלאמאן — 291 דאנדעס וועסט.
סאלאמאן — 554 קאלעדזש סטריט.
סייבעל — 158 דאנדעס וועסט.
לייבאוויטש — 604 קאלעדזש סטריט.
פעסקאוויטש — 138 עליזאבעט סטריט.
שאפירא — 667 קאלעדזש סטריט.
שאבשעוויטש — 295 ספעדיינע עוו.
קאלב — 796 דאנדעס וועסט.
קאהן — 311 ספעדיינע עוו.
ערעליסט — 822 דאנדעס וועסט.
פרידמאן — 76 קענזינגטאן עוו.
וואסער — 844 דאנדעס וועסט.
לייזער לעווינזאן — 178 קווין וועסט.
קראפיווקא — 574 דאנדעס וועסט.
פיינבערג — 650½ קווין וועסט.
סאלאמאן — 722 קווין וועסט.

מר. און מרס.

סעם קלעבאנאוו

און פאמיליע

82 גרייס סט.

ווינשען זייערע עלטערען, ברידער, שוועסטער און אלע פריינט

א געזונט און גליקליך יאהר

מר. און מרס.

הערי קאהן

אייגענטימער פון

קאלעדזש בעקעריי

370½ קאלעדזש סטריט

ווינשען זייערע עלטערען, שוועסטער און ברידער אויף ביידע זייטען ים, און אלע קאסטימער

א געזונט און גליקליך יאהר

מיר האבען פרישע געבעקסען טעגליך

טעלעפאן קינגסדייל 8031.

לשנה טובה תכתבו

די אייגענטימער פון

שערמאנס בעקערי

פון 38 באלדווין סטריט

ווינשען זייערע קאסטימער, די מיטגלידער פון דער אנשי ענגלאנד שוהל, פריינט און באקאנטע

א יאהר פון געזונט און גליק

שערמאן

38 באלדווין סטריט

טריניטי 2469.

ארטור פרענק

345 ספעדיינע עוועניו

אייגענטימער פון פאסט אפיס

ספעדיינע עוו. ווינשט אלע אידען

א געזונט און גליקליך יאהר

די אייגענטימער פון

פערלס בעקעריי

ווינשען זייער משפחה, פריינט, קאסטימער און די מיטגלידער פון דער אנשי ענגלאנד שוהל

שנת ברכה והצלחה

558 קאלעדזש סטריט

טריניטי 1386